Y Grŵp Trawsbleidiol ar Fioamrywiaeth

Dydd Mercher 28 Chwefror 2017, 11.30am - 13.00pm
Ystafelloedd seminar 1 a 2 yn y Pierhead

COFNODION

Yn bresennol:

Simon Thomas AC (yn dirprwyo ar ran Llŷr Gruffydd AC)	Plaid Cymru – yn gweithredu fel Cadeirydd y Grŵp Trawsbleidiol
Phil Newman (Siaradwr)	Tîm Monitro Parthau Cadwraeth Morol, Cyfoeth Naturiol Cymru
Gill Bell (Siaradwr)	Y Gymdeithas Cadwraeth Forol
Clare Reed	Y Gymdeithas Cadwraeth Forol
Mark Isherwood AC	Y Ceidwadwyr Cymreig
Ioan Bellin	Staff Simon Thomas AC
Catrin Davies*	Grŵp Plaid Cymru
Laura Murton	Staff Julie James AC
Camilla Beaven	Staff Jane Hutt AC
Thomas Pinder	Staff David Melding AC
Helen West	Staff Julie Morgan AC
Robin Lewis	Staff Vikki Howells AC
Byron Davies	Cangen Cadwraeth Morol, Llywodraeth Cymru
Ryan Evans	Swyddog Ymchwil Uwch, y Gwasanaeth Ymchwil
Jim Evans	Cymdeithas Pysgotwyr Cymru
Dr Leanne Cullen-Unsworth	Athrofa Ymchwil Lleoedd Cynaliadwy, Prifysgol Caerdydd
Ann Jones	Athrofa Ymchwil Lleoedd Cynaliadwy, Prifysgol Caerdydd
Jonathan Monk	Rheolwr Amgylcheddol, Porthladd Aberdaugleddau
Dan Crook	Cyfoeth Naturiol Cymru
Scott Fryer	Cyswllt Amgylchedd Cymru/Ymddiriedolaethau Natur Cymru
Roger Thomas	Cyswllt Amgylchedd Cymru
Karen Whitfield	Cyswllt Amgylchedd Cymru
Liz Smith	Cyswllt Amgylchedd Cymru
Clare Reed	Y Gymdeithas Cadwraeth Forol
Annie Smith	RSPB
Sarah Young	WWF Cymru
Steve Lucas	Ymddiriedolaeth Gwarchod Ystlumod

Y prif bwyntiau

Sylwadau agoriadol

- Agorodd ST y cyfarfod, gan esbonio ei fod yn llenwi'r bwlch ar ran Llŷr Gruffydd AC (Cadeirydd y Grŵp Trawsbleidiol a noddwr y digwyddiad), a oedd wedi cael profedigaeth deuluol, yn anffodus, felly ni allai fod yn bresennol.
- Nododd ST mai ef yw Ysgrifennydd Cabinet yr Wrthblaid ar ran Plaid Cymru ar gyfer Newid yn yr Hinsawdd, Ynni a Materion Gwledig, sy'n cynnwys bioamrywiaeth. O ran ei etholaeth ei hun, sef Canolbarth a Gorllewin Cymru, tynnodd sylw, er bod 70% ohoni yn fàs tir, mae'r ardal yn cynnwys y cyfan o Fae

Ceredigion hefyd, felly mae'n cynnwys llawer o amgylchedd morol. Ychwanegodd fod hyn yn wir yn enwedig os, ar ôl gadael yr Undeb Ewropeaidd, y bydd y ffiniau morol yn cael eu hymestyn.

- Nododd fod hwn yn amser arbennig o dda i feddwl am gadwraeth forol, am gynllunio, a defnydd cynaliadwy, a thynnodd sylw at y ffaith y bydd disgwyl i Gynllun Morol Cenedlaethol Cymru gael ei gyhoeddi yn yr haf, a chan fod y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion Gwledig (y mae ef yn aelod ohono) yn edrych ar gynllunio morol fel rhan o ymchwiliad ar hyn o bryd.
- Soniodd ST fod y Pwyllgor wedi cwrdd â'r Sefydliad Morol yng Ngweriniaeth Iwerddon ychydig wythnosau'n ôl, ac mae hwn yn llinyn parhaus o waith. Ychwanegodd mai'r 'cwestiwn mawr' o hyd yw Brexit, a'r posibilrwydd parhaus o wneud deddfwriaeth amgylcheddol yn ymwneud ag Ardaloedd Morol Gwarchodedig (MPAs), Parthau Cadwraeth Morol (PCM) a sut y caiff hon ei datblygu o fewn deddfwriaeth y DU a Chymru.
- Yn fyr, dywedodd y gallai rheoli morol fod yn "*llanast*", a'i fod yn "*jig-so enfawr*" sy'n anodd ei lunio. Yn rhannol, roedd yn credu fod hyn oherwydd ei bod mor anodd deall o ble y daw gwarchodaeth forol; pa gamau sy'n gweithio; pa gamau nad ydynt yn gweithio. Nododd nad yw llawer o hyn yn cael ei drafod ar lefel wleidyddol ac roedd yn rhaid iddynt ddeall mwy o'r hyn a oedd yn digwydd.
- O gasglu'r dystiolaeth a oedd ar gael, nododd y byddai gwleidyddion yn gwneud eu gorau i'w ddeall ac i wneud y polisi gorau posibl yn sgîl yr hyn y maent wedi ei gasglu. Er, nododd mai un broblem yw bod tystiolaeth sylfaenol yn brin.
- Ar ôl cyflwyno'r sylwadau hyn, cyflwynodd ST y ddau siaradwr: Phil Newman (PN) fel Uwch Swyddog Cadwraeth Forol Ynys Sgomer, Cyfoeth Naturiol Cymru a Gill Bell (GB), Pennaeth y Gymdeithas Cadwraeth Forol.

2 - '*Parthau Cadwraeth Forol Ynys Sgomer'* - Phil Newman, Cyfoeth Naturiol Cymru

Siaradodd PN ar sut y mae'r tîm ym Mharth Cadwraeth Morol Ynys Sgomer yn cydweithio i amddiffyn bywyd gwyllt morol, yn ogystal â sicrhau bod y cyhoedd yn gyffredinol yn cael eu haddysgu arno, a bod twristiaeth yn cael effaith ddiogel a chadarnhaol ar yr ardal.

Fel yr unig Barth Cadwraeth Morol yng Nghymru, amlinellodd PN fod yr ardal wedi'i dewis gan fod ynddi amrywiaeth eang o gynefinoedd mewn un ardal fach, ac amrywiaeth cyfatebol o rywogaethau. Eglurodd fod y gweithwyr yn diogelu'r ardal, yn ogystal â gwneud gwaith ymchwil, monitro, goruchwylio, rheoli a chyd-gysylltu ag ymwelwyr. Dangosodd rai o'r rhywogaethau cynnes-ddŵr Môr y Canoldir-Iwerydd, gan gynnwys y wyntyll fôr binc a'r anemonïau trwmped melyn.

Esboniodd PN sut y caiff gwaith ymchwil ei gynnal yn gorfforol, gan ddeifwyr sy'n defnyddio dulliau nad ydynt yn dinistrio'r bywyd gwyllt, sy'n gwneud gwaith arolygu dwys a rheolaidd. Aeth ymlaen, gan amlinellu rolau rhywogaethau eraill yn yr ecosystem forol, yn ogystal â nodi'r niferoedd o forloi bach sydd wedi'u geni ers 1992 ac sydd wedi goroesi.

Cyfeiriodd PN bod modd cael rhagor o wybodaeth yn adroddiadau Parth Cadwraeth Forol Sgomer:
http://naturalresources.wales/conservation-biodiversity-and-wildlife/find-protected-areas-of-land-and-seas/skomer-marine-conservation-zone/

Mae sleidiau'r cyflwyniad ar gael ar gais gan ysgrifenyddiaeth y Grŵp Trawsbleidiol, a Chyswllt Amgylchedd Cymru, drwy anfon neges e-bost at: liz@waleslink.org .

3 – Sesiwn Holi ac Ateb ar ôl y cyflwyniad

- gofynnodd RT beth y mae’r cyfresi data yn yr hirdymor ar gyfer Sgomer yn eu dangos, a sut y maent yn cymharu â’r blynyddoedd blaenorol.
- Ymatebodd PN gan ddweud fod rhai rhywogaethau yn dda, yn sefydlog neu'n cynyddu ond mae eraill wedi gostwng. Mae niferoedd y morloi wedi bod yn cynyddu yn y blynyddoedd diwethaf, ond mae'r wyntyll fôr binc wedi gostwng ac, er y cafwyd 10 gwyntyll y môr newydd dros y 25 mlynedd diwethaf, gwelwyd colled o 20 ar y cyfan.
- Gofynnodd SY o ble yn bennaf y daw’r ymwelwyr i Ynys Sgomer a'r Parth Cadwraeth Morol. Nododd PN bod ymwelwyr cyffredinol â’r Ynys a deifwyr yn y Parth Cadwraeth Morol yn dod o bob cwr o'r byd.
- Gofynnodd JM sut y mae llyswennod glaswellt yn ymdopi â thymheredd cynyddol uwch oherwydd newid hinsawdd, o fewn y Parth. Nododd PN nad oedd digon o ddata ar y gydberthynas hon. Y brif broblem yn y Parth yn ymwneud â’r llyswennod glaswellt oedd difrod hanesyddol o ganlyniad i angori.

4 - '*Cadwraeth Morol yng Nghymru'* - Gill Bell, o Gymdeithas Cadwraeth y Môr

Rhoddodd GB adroddiad ar y prif fecanweithiau ar gyfer cadwraeth a monitro morol, gan gynnwys Ardaloedd Morol Gwarchodedig (ACMau), yr Adroddiad ar Gyflwr Adnoddau Naturiol (SoNaRR), Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru sydd ar y gweill a’r Polisi Adnoddau Naturiol ac Asesiadau Ecosystemau Cenedlaethol.

Pwysleisiodd mai’r broblem yw peidio â chael digon o dystiolaeth morol cadarn, ond pan fydd tystiolaeth ar gael, mae'n cyfeirio at gyflwr sy’n peri gofid o ran dirywiad ein cynefinoedd morol. Nid oedd SoNaRR yn nodi unrhyw gynefin yng Nghymru a oedd â’r holl nodweddion sy'n ofynnol ar gyfer sicrhau gwydnwch.

Er bod 36% o foroedd Cymru mewn Ardaloedd Morol Gwarchodedig, nododd GB nad yw hyn yn golygu eu bod, o reidrwydd yn cael eu rheoli'n weithredol na’u bod yn warchodedig, oherwydd ni all dynodiad yn unig sicrhau hyn; rhaid cael yr adnoddau hefyd. Mae strategaeth dystiolaeth sydd wedi’i hariannu’n dda hefyd yn rhan annatod o hyn, ac mae’r un problemau â hyn yn bod o ran drafftio Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru; nid yw adnabod problemau yn unig o reidrwydd yn golygu eu bod yn cael eu datrys.

Gorffennodd GB ei sgwrs drwy restru pum ffordd i wella cadwraeth forol yng Nghymru. Dylid:
- Sicrhau bod safleoedd gwarchodedig yn cael eu gwarchod mewn gwirionedd, nid eu dynodi yn unig.
- Rhoi terfyn ar weithgareddau niweidiol mewn ardaloedd gwarchodedig, nes ceir tystiolaeth sy’n profi eu bod yn ddiogel.
- Sicrhau bod adnoddau digonol yn cael eu darparu i fonitro a rheoli gweithgareddau ac o ran gorfodaeth mewn safleoedd.
- Yn ystod y cyfnod y bydd y DU yn gadael yr UE, sicrhau nad oes dim gwanhau Cyfarwyddebau'r UE ar adar, cynefinoedd neu bysgodfeydd.
- Wrth ddefnyddio adnoddau morol yn y dyfodol, dylid sicrhau eu bod yn gynaliadwy mewn gwirionedd a’u bod yn rhan o ecosystem gadarn ac iach.

Mae sleidiau'r cyflwyniad ar gael ar gais gan ysgrifenyddiaeth y Grŵp Trawsbleidiol, neu gan Cyswllt Amgylchedd Cymru, drwy e-bostio liz@waleslink.org .

5 - Sesiwn Holi ac Ateb ar ôl y cyflwyniad

- Gofynnodd ST sut y dylai Datganiadau Ardal (fel rhan o Ddeddf yr Amgylchedd) gynnwys yr amgylchedd morol.

- Dywedodd CR bod angen cael Datganiad ar raddfa genedlaethol, sy'n ategu'r Cynllun Morol sy'n datblygu, ond dylid hefyd sicrhau bod rhai is-ranbarthol sy'n cynnwys rhyngwyneb y môr a'r tir, ac sy'n adnabod cyfleoedd a risgiau lleol.
- Nododd RS fod pryder y gallai'r Cynllun Morol gael ei ddefnyddio fel y 'Datganiad Ardal forol'. Ni fyddai hyn yn gweithio gan na chynlluniwyd y Cynllun Morol i nodi risgiau a chyfleoedd yn yr un modd ag y bydd Datganiadau Ardal yn ei wneud.
- Wrth ymateb i gwestiwn ar Sgomer, dywedodd PN nad oes dim sicrwydd ar hyn o bryd y bydd y gwaith yn gallu parhau yn yr hirdymor pell, a byddai hyn yn effeithio ar gasglu a dibynadwyedd cyfresi data hirdymor.

6. Trafodaeth a chwestiynau

Fe wnaeth ST ddirwyn y sesiwn i ben, drwy ddiolch i'r cyflwynwyr a'r cyfranwyr. Cafwyd trafodaeth derfynol gyda ST.

Gofynnodd RT a oedd ganddynt ddigon o dystiolaeth i helpu Aelodau'r Cynulliad i ddeall yr hyn sydd angen ei wneud. Roedd ST o'r farn fod y mater yn dod yn fwy dealladwy ar gyfer gwneud dewisiadau tystiolaethol, a nododd fod y mater wedi cael ei drafod yn y Cynulliad. Nododd fod rheolaeth gynaliadwy yn dod yn fwy blaenllaw wrth lunio polisi cyhoeddus, ond nad oedd hyn mor wir yn y cyd-destun morol.

Parhaodd ST, drwy ddweud y gallai'r Cynllun Morol Cenedlaethol fod yn gyfle i osod y safbwynt hwn yn eglur; dywedodd y bydd angen i'r Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion Gwledig edrych ar yr holl ddata, a gweld beth sydd angen ei gynhyrchu er mwyn gwneud penderfyniadau yn y dyfodol. Dywedodd y byddant yn gofyn i Gyfoeth Naturiol Cymru hefyd, o ran sicrhau bod hyn yn y Datganiadau Ardal.

Amlygodd ST adroddiad SoNaRR (a gynhyrchwyd gan Cyfoeth Naturiol Cymru y llynedd). Dywedodd, o'i ddealltwriaeth wrth ddarllen y ddogfen, fod llawer ohono yn seiliedig ar ymgais "*ddyfalu orau"* Cyfoeth Naturiol Cymru*,* ac ychwanegodd fod hyn yn seiliedig ar gasgliad wyddonol resymol o ddata, ond roedd yn eithaf gwan o ran gorddibyniaeth ar gyfres gyfredol iawn o ddata, a data ar raddfa fawr.

Ychwanegodd CR, gan mai fersiwn gyntaf yw hon o adroddiad SoNaRR, ni fyddai'n "be*rffaith"* ond diwedd y gân yw bod angen rhaglen dystiolaeth strategol. Roedd ST yn cytuno, ac ychwanegodd ei fod hefyd yn fater daearol, ac amlygodd fod angen iddynt sicrhau bod SoNaRR yn llwyddiannus o ran y nodweddion y cawsant eu sefydlu ar eu sail.

Cododd RS bryderon, yn ddaearol a morol, yn syml, ni welwyd monitro safleoedd gwarchodedig ac mae hynny'n amlwg. Eglurodd, er ei fod yn gwestiwn hirdymor, roedd yn rhaid iddynt sicrhau nad oeddent yn cael cyfres o safleoedd dynodedig heb yr adnoddau i'w cynnal, i'w gwella ac i osod gorfodaeth yn eu cylch. Heb yr elfen hon, yn wir mai *darnau o bapur* yn unig yw'r 'dynodiad'. Rhoddodd enghreifftiau o rai o'r "*llu o fygythiadau "* sy'n wynebu safleoedd morol, a'r peth pwysicaf yw cyflwyno achos cryf o ran y diffyg tystiolaeth, fel bod modd mynd i'r afael â hyn yn briodol.

Atebodd ST, pan oedd Parthau Cadwraeth Morol yn cael eu cyflwyno gyntaf fel syniad, roedd rhai pethau wedi'u gwahardd, ond nad oedd llawer o dystiolaeth i gefnogi hyn. Nododd y gall fod yn anodd cael y cyhoedd a chymunedau o blaid rhai agweddau yn hynny o beth. Roedd ef o'r farn y byddai ymdrin â'r Datganiadau Morol yn faes gwaith parhaus.